

ISSN 1304-8120 | e-ISSN 2149-2786

Kitap İncelemesi * Book Review

Kitap İncelemesi (Bürokrasi ve Otorite)

Book Review (Bureaucracy and Authority)

Bürokrasi ve Otorite [Wirtschaft und Gesellschaft], H. Bahadır Akın, Adres Yayınları, 2017, ISBN: 978-975-2500-28-0

Gülenay Nagihan KILIÇ

Arş.Gör. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
nagihangulenay@gmail.com
Orcid ID: 0000-0002-6280-8537

Öz: Bu kitap genel olarak otoritenin kabul görmesi için meşru olmasının dışında bireylerin maddi çıkarlar, çaresizlik, fırsatçılık gibi nedenlerle de otoriteyi meşru kabul edebileceğini, kapitalizmin bürokrasiyi geliştirdiğini, din ile otorite arasında bir ilişki olduğunu, itaat kavramının emrin uygulamaya dönüşmesi olarak kullanıldığını, bürokrasinin gelişmesinin sosyal sınıf farklılıklarını azaltacağından bahsetmektedir. Bu nedenle kitabın yönetim alanında çalışma yapanlar için faydalı olacağı düşünülmektedir. Kitap detaylı anlatımı ve tanımlamalarıyla ilgi çekicidir. Ayrıca kitabın eğitim yönetimi ile ilgili farklı bir bakış açısı kazandırdığını düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bürokrasi, otorite, yönetim, Weber

Abstract. This book generally mentions that, apart from being legitimate for the acceptance of authority, individuals can also accept authority as legitimate for reasons such as financial interests, despair and opportunism and capitalism develops bureaucracy, that there is a relationship between religion and authority, the concept of obedience is used as the transformation of order into practice, and that the development of bureaucracy will reduce social class differences. For this reason, it is thought that the book will be useful for those working in the field of management. The book interesting with its detailed explanation and definitions. In addition, it is thought that the book gives a different perspective on educational administration.

Keywords: Bureaucracy, authority, administration, Weber

GİRİŞ

Max Weber'in 1922'de yayınlanan "Wirtschaft und Gesellschaft" adlı kitabı 1947 yılında Talcott Parsons tarafından derlenmiş, Oxford University Press tarafından "The Theory of Social and Economic Organization" adıyla basılmıştır. Bu kitabın 145-157. sayfaları ile 324-373. sayfaları arasındaki bölümler Bahadır Akın tarafından Türkçeye çevrilmiş, Adres Yayınlarının Yönetim Klasikleri serisinin ikinci kitabı olarak basılmıştır. Kitabın sekizinci baskısı incelenmiştir. Kitap giriş bölümü dışında iki bölümden

Geliş Tarihi:02.07.2020

Kabul Tarihi:22.08.2022

Yayın Tarihi:31.08.2022

Atıf: Kılıç, G.N. (2022). Kitap incelemesi (Bürokrasi ve otorite). *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 1069–1071. Doi: 10.33437/ksusbd.763144.

oluşmaktadır ve toplamda 101 sayfadır. Giriş bölümünde Weber'in bürokrasi düşüncelerine yer verilmiştir, birinci bölümde kuruluş kavramı ve türleri açıklanmıştır, ikinci bölümde ise otorite ve egemenlik türleri tanımlanmıştır.

Çoğu zaman eğitim yönetiminde otoritenin tanımı ve otorite kaynaklarının sınıflamasında temel olarak Weber'in tanımlamalarından faydalanılmaktadır. Geçmişten günümüze yapılan çok sayıda çalışmada bu sınıflamanın temel alınması, eseri birincil kaynaktan okumayı gerektirmektedir. Weber'in otorite tanımlaması ile ilgili pek çok çalışma yer alsa da en doğru bilgiye ulaşabilmek için Weber'in kitabının Almanca aslının yanında Türkçeye çevrilmiş halini okumak en doğru yöntem olacaktır. Bu kitabın akademik olarak yönetim alanında yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağını düşünmekteyim. Ayrıca bu kitapta yönetim biliminde yaygın olarak bilinen bürokratik örgüt ile ilgili tanımlamalar yer almaktadır. Eğitim yönetimi açısından da bürokrasinin ilkelerinin okul örgütünü de etkilemiş olması açısından kitabın önemini arttırmaktadır. Bu kitabın idarecilere, eğitim yönetimi alanında çalışan akademisyenlere, alan araştırmacılara ve öğrencilere akademik olarak yönetim kavramının anlaşılması açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kitap, temel olarak Weber'in bürokrasi kavramı ve meşru otorite kaynakları üzerinde durmaktadır. Yönetime ilişkin sınıflamalar, bürokrasinin gelişmesinin nedenleri, diğer yönetimlerden üstün olma nedenleri, kapitalizm ile olan ilişkisi gibi konulara yoğunlaşmaktadır. Bu nedenle yönetim alanında temel oluşturan önemli kaynaklardandır ve klasik yönetim anlayışı hakkında bilgi vermektedir. Kitapta yer alan yönetim unsurları okul örgütünde uygulanabilir. Çünkü okulu yöneten kişiler farklı özelliklere sahiptir ve bu nedenle kullanacakları meşru güç farklılık gösterebilmektedir. Bazı yöneticiler yasal otoriteden faydalanırken bazıları karizmatik ya da geleneksel otoriteden yararlanmaktadır. Kullanılan güç kaynaklarının farkını anlayabilmek için kitabın ikinci bölümünde yer alan otorite türleri iyi analiz edilmelidir. Bu nedenle okul yöneticileri ve eğitimciler için kitabın en önemli kısmı otorite tanımlarının yapıldığı ikinci bölüm olabilir.

Weber, sosyal bilimler alanındaki en önemli isimlerden birisidir. Özellikle yönetim alanındaki görüşleri temel oluşturmaktadır. Weber'in görüşlerine dair farklı çalışmalar yer almaktadır. Düşüncelerini anlayabilmek için farklı alanlarda yaptığı çalışmaları da takip etmek gerekmektedir.

Bu kitabın giriş bölümünde Weber'in düşünceleri anlatılmaktadır. Yapmış olduğu çalışmalar dört kategoride incelenmiştir. Temel olarak felsefe, insan bilimleri ve yönetim bilimi üzerine çalışmalar yaptığı belirtilmiştir. Sonra tarih ile ilgili çalışmalarına değinilmiştir. Daha sonra ise din sosyoloji üzerine çalışmalardan bahsedilmiştir. Son kategoride ise iktisat ile toplum arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmaları yer almaktadır.

Kitaba göre; Weber, bürokrasiyi en temel örgütlenme biçimi ve itici bir güç olarak tanımlamıştır. Bürokrasi yeni bir örgütlenme biçimi değildir, kapitalist işletmeler bürokratik yapıya sahip olmuşlardır. Bu nedenle kapitalizm büyüdüğü için bürokrasi de gelişmiştir. Weber, bürokrasiyi makine imgesiyle tanımlamaktadır (s.14). Ayrıca bürokrasinin insanı demir bir kafese mahkûm ettiğini ifade etmiştir (s.15). Weber'e göre bürokratik bir örgüt, üyelerinin bireyselliğinden arındığında işlevsel bir hale gelmektedir. Bürokrasi, denetimi zor olan duygulardan arındıkça mükemmelleşir. Kapitalizm ve bürokrasi birbirine bağlıdır, kapitalizm bürokrasiyi gerektirmektedir. Weber'e göre kapitalizm özgür emeğin örgütlenmesi, iş yerlerinin evden ayrılması ve hukuk ile yönetim sistemlerinin gelişmesidir. Weber'e göre tek bir kapitalizm yoktur, kapitalizmler vardır. Yani farklı toplumlarda kapitalizm farklı özellikler göstermektedir. Weber dinler ile kapitalizm arasındaki bağı incelemiş ve Protestan ahlakı ile kapitalizm arasında anlamlı bir ilişki kurmuştur. Protestan ahlakına göre dünya nimetlerinden sakınmak gerekir, kapitalizmde de kârı harcamayıp başka yatırımlar için biriktirmek gerekmektedir. Bu da aralarındaki ilişkiyi açıklamaktadır.

Eserin giriş bölümünde genel bir yargı olarak Weber'in kapitalizm düşüncesinin nasıl ortaya çıktığı anlatılmaktadır. Weber'in siyaset, tarih, din gibi farklı disiplinlerde çalıştığından ve düşüncelerini daha iyi anlamak için diğer çalışmaları hakkında da bilgi sahibi olunması gerektiğinden bahsedilmiştir. Sosyoloji ve iktisat konularında çalıştığı belirtilerek, toplumsal davranışı yorumlamak için anlama, yorumlama ve açıklama kavramlarını kullandığı ifade edilmiştir. Kitap kapitalizmin Batı Avrupa'da daha yaygın olmasının sebebini dini sebeplerle açıklamaktadır. Protestan ahlakı ve çilecilik görüşü kapitalizm ile örtüşmesinden dolayı Batı Avrupa'da daha yaygın olarak görülmektedir. Bürokrasi düşüncesi örgüt

sosyolojisini ortaya çıkarmaktadır. Bürokratik örgütü makine imgesiyle açıklamaktadır. Bürokrasinin de insanları modern toplumun ve ekonominin demir kafesine mahkûm ettiği anlatılmaktadır.

Kitabın birinci bölümü kuruluş kavramı ve türleri başlığıyla ele alınmıştır. Bu bölüm kuruluş kavramının; kuralları dışarıya kapalı ve bu kuralları uygulamak için idari bir memurun olduğu sistem olarak tanımlayarak başlar. Kuruluşlarda kurallar zor kullanılarak yürütülmektedir ve sosyal ilişkiler basit düzeydedir. Kuruluşlar, yönetici ve yöneticilerin eylemleriyle oluşmaktadır. Bağımsız, dışa bağımlı ya da her ikisi birden olabilirler. Yasal düzene göre gönüllü ya da zorlamaya dayalı da olabilirler. Kuruluşlardaki kuralları ise idari kurallar ve düzenleyici kurallar olarak ikiye ayrılır. Bu kuralların uygulanışına göre de idari veya düzenleyici grup olarak sınıflandırılır. Örgüt ise belirli amaca yönelik eylemler sistemi olarak tanımlanmıştır. İşletme de belli amaçlarla ve idari ekiple işleyen sosyal ilişkiler bütünüdür. Bu bölümde *güç*, *otorite* ve *egemenlik* kavramlarının tanımı da yapılmaktadır. *Güç*; istediğini yapabilme konumunda olma ihtimali, *egemenlik*; belli emirlere belli bir grubun itaat etme ihtimali olarak tanımlanmıştır (s.37). Otorite ise rasyonel, geleneksel ya da karizmatik temelleri olan ve bireyler tarafından uyulması gereken güç olarak tanımlanmıştır (s.48). Genel olarak birinci bölümde, kuruluş ve türleri, güç, egemenlik otorite kavramları tanımlanmış, örneklerle açıklanmıştır. Kullanılan gücün türüne göre kuruluşların özellikleri belirtilmiştir. Siyasi ve dini kuruluşlardan bahsedilmiş, kuruluşlardaki yasal düzen ve kurallar açıklanmıştır.

İkinci bölüm, otorite ve egemenliğin türleri başlığıyla ele alınmıştır. Öncelikle egemenlik kavramları tanımlanmıştır. Egemenlik belli bir grubun emirlere uyma ihtimalidir. Güç kullanma veya etkide bulunma anlamına gelmez. Bu nedenle rasyonel otorite farklı güdülerle kurulabilir. Otorite sadece meşru olduğu için kabul görmeyebilir, bireyler fırsatçılıkla, bencilce, maddi çıkarlarla, zayıflıktan ya da çaresizlikten de itaat edebilirler. İtaat etme, emrin davranışa dönüşmesi olarak tanımlanmıştır.

Weber meşru otoriteyi rasyonel, geleneksel ve karizmatik temellere dayandırır (s.48). Rasyonel otoritede yasalara, geleneksel otoritede kişilere, karizmatik otoritede ise kişinin özelliklerinden dolayı sahip olduğu karizmaya itaat edilir. Bürokratik idarede yasal, geleneksel ve karizmatik otoriteyle oluşan türler farklıdır. Her birinde yönetim farklı şekilde yapılmaktadır. Bürokrasinin gelişmesinde kapitalizm tek etken olmasa da önemli yeri vardır. Ayrıca bürokratik yönetimin temelinde bilgi olduğu için rasyonel bir yanı bulunur. Bürokrasinin gelişmesi sosyal sınıf farklarını azaltır. Yasal otorite, kurallara bağlı, belli bir yetki alanı olan otoritedir. Geleneksel otorite, tarihsel süreçte var olan kuralları ve gücü kutsal sayarak meşru görme yoluyla oluşur. Karizmatik otorite ise bireyi diğerlerinden ayıran ve istisnai özelliklere sahip olması nedeniyle lider sayılması ve otorite kurmasıdır.

Bu kitap genel olarak otoritenin kabul görmesi için meşru olmasının dışında bireylerin maddi çıkarlar, çaresizlik, fırsatçılık gibi nedenlerle de otoriteyi meşru kabul edebileceğini, kapitalizmin bürokrasiyi geliştirdiğini, din ile otorite arasında bir ilişki olduğunu, itaat kavramının emrin uygulamaya dönüşmesi olarak kullanıldığını, bürokrasinin gelişmesinin sosyal sınıf farklılıklarını azaltacağını anlatmaktadır. Bu nedenle kitabın yönetim alanında çalışma yapanlar için faydalı olacağı düşünülmektedir. Kitap kavramların anlaşılması açısından biraz zor olsa da detaylı anlatımı ve tanımlamalarıyla ilgi çekicidir. Ayrıca kitabın eğitim yönetimi alanında sıklıkla kullanılan otorite, güç, bürokrasi gibi kavramları yönetim bilimi alanında kullanıldığı anlamda açıklaması nedeniyle farklı bir bakış açısı kazandırdığını düşünülmektedir. Kitapta yönetim bilimi ve eğitim yönetimi alanındaki kavramların en temel anlamıyla açıklanması kitabın önemini arttırmaktadır. Bununla birlikte her bir kavramın ayrı başlıklar altında detaylı olarak açıklanması kitabın güçlenmesini sağlarken, kitabın tamamının çevrilmemiş olması eserin etkisini zayıflatmaktadır.

KAYNAKÇA

Akın, H. B. (2017), Bürokrasi ve otorite, Adres Yayınları.